

Christian Woldenberg

**Programma Quo Christianus Woldenbergius Crempa-Holsat. ... Decanus
Facultatis Iuridicae In Academia Rostochiensi ... ad Disputationem Inauguralem
Dn. Danielis Fischeri, Lubecensis, ... die 18. mensis Iulii habendam ... invitat :
[P.P. Rostochii sub Sigillo Facultatis Iuridicae. 9. Iul. d. Anno M.DC.LXV.]**

Rostochii: Kilius, 1665

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn735224471>

Druck Freier Zugang

Freude an allgemeinen
Nützlich

RU Jahr 1665

Christian Woldenberg Praes. 10r

Daniel Fischer, Resp.

sur Progr.

PROGRAMMA
^{2^{uo}}
CHRISTIANUS WOL-
DENBERGIUS Crempa-Holsat.
Phil. J. U. D. Decretalium PP. & p. t.

DECANUS
FACULTATIS JURIDICÆ
IN ACADEMIA ROSTOCHIENSI
Suo & Dun, Collegarum nomine
ad
DISPUTATIONEM INAUGURALEM
DN. DANIELIS FISCHERI,

Universitäts
Bibliothek
Rostock

Lubecensis,
Sereniss: Brunsvicensium & Luneburgensium
Ducis Consilarii
Pro obrinendis in Utroque Jure, Canonico, & Civili
honoribus ac privilegiis
die 18. mensis Julii habendam
Magnificum Dn. Rectorem, Dnn. Professores,
omnes omnium ordinum Cives Academicos, Litera-
tos, & Literatorum cultores ac fautores offi-
ciosè ac humaniter invitat.

1665

Uanta sit Legum nostrarum Civilium dignitas, splendor, & utilitas, non solum ex veterum, sed & recentium Actorum scriptis planum sit, & in oculos quasi incurrit. Ut autem aliorum testimonia, quae ferè infinita super hac re extant, taceam, unicum & aureum illud Florentinis Pandectis, tanquam archetypo librorum juris (quorum sitybus rubrum holosericum, & aureae fibulae) praefixum epigramma saltem eam in rem producam, ex quo evidenter elucet, quae sit Majestas & amplitudo legum nostrarum. Dignum sanè Epigramma, non solum lectu, sed ut omnes Astrae conlecranei animo illud imbibant, & inde Leges nostras à primis studii legalis annis magni facere, & ex veris principiis aestimare, & auro & argento contra habere discant. Est verò hujus argumenti :

Βίβλον Ἰουστινιανὸς ἀναξ τεχνήσατο τήνδε
 Ἡ ῥα Τριβωνιανὸς μεγάλῳ κάμε παμβασιλῆι,
 Οἷά τις ἠεκαλῆι παραίολον ἀσπίδα πύξας
 Ἡς ὅτι μαρμαίρουσιν ἀγρίλματα πάντα θεμίσων.
 Ἄνθρωποι δ' Ἀσίης, τε δορυκτῆτου τε Λιεύσσης,
 Εὐρώπης τε πύθονται, ὅλα σημάντες κόσμου.

Quod servatis numeris lib. 2. praetermissorum Alciatus h. m. vertit:

Justinianus opus Princeps hoc edidit omnis
 Quod Tribonianus rectori condidit, orbis,
 Tanquam aliquis, variam componens aspidam magno
 Alcidae: namque hic fulgent mira omnia legum.
 Asi Europa, Asiaque homines Libycique subacti
 Cuncta gubernantis Domini praecepta sequuntur.

Quae versio quidem bona, sed cum transmarinam venerem non reddat, dulcius ex ipso fonte bibuntur aquae: Quem in finem non piguit Joh. Drosæum hoc Hexastichon integrâ analysi resolvere, ad quem cupidam legum juventutem remitto in *methodo Jur. Universi p. m. 78.* Ex quibus apparet quàm appositum sit, & operis auctori celebrando, & omnibus ad id invitandis, veluti classicum quoddam electum epigramma. Herculi comparatus est Justinianus, Vulcano Tribonianus, & scuto Herculis Justiniani Pandectæ. Uti

enim

enim magnanimus Hercules omnium in toto orbe, suo mirabili clypeo ultus est injurias, à variis monstris illatas, & hâc ratione omnibus urbibus, quas tanquam unam ambit oceanus, tranquillitatem restituit, immortalitate sibi hac viâ paratâ: Sic sapientissimus Justinianus in omnibus mundi partibus injurias ab omnibus arcet, & suum cuique tribuit, justitiæ coronâ in perpetuum sibi repositâ, & omnibus ipsum sequentibus in vitâ æternâ reponendâ, secundum illud *Danielis* 12. v. 3. docti erunt ut splendor firmamenti, & qui ad justitiam erudiunt multos, sicut stellæ fulgebunt in perpetuas æternitates. Clypeus Herculis, inquit prædictus *Alciatus in C. de V. S.* dicitur de re pulcherrimâ, & ornamentis variis insigni: uti & in meis proverbiiis juris observavi. Quid autem Legibus nostris insignius, & præstantius cogitari potest? Quinimò ab ipso Hesiodo Poëtarum Græcorum post Homerum antiquissimo (licet & de hoc dubitetur vide *Lil. Girald. de Poëtar. Histor. Dial. 1). & Hom. Hebraizonta Zach. Bogan. p. m. 137.*) in opere, cui titulus æternis nomen traxit. In quo libro varia monstrorum genera introducuntur: Parca perniciosa occisorum sugens sanguinem; Serpentum duodecim horribilia capita; Porcorum & Leonum grex invicem pugnantium; Lapitharum & Centaurorum (quos non dari contra Plinium in *J* legitur *S. 1. J. de Inutil. stipul. & ib. Ferrar.*) pugna crudelissima. Mors & Pallas, Deus & Dea belli: Deorum chorus sacer pugnantes aspiciens, portus maris cum piscibus, & piscatoribus. Perseus eques cum suis Gorgonibus. Parcæ fatales, Clotho, Lachesis, & Atropos, Achlys seu caligo, vetula lacrymosa, septem portarum urbs turrita, cum variis habitatoribus. Oceanus tandem ipsum alluens circum. Hæc profecto mira sunt, quæ cum voluptate intuentes delectare & accendere merito possunt, si quicquam in rebus mortalibus movere possit. At nihil ad cœlestes illas legum sanctissimarum imagines, quæ si simul oculis cernerentur, incredibiles amores, ut ait Plato, excitarent sapientiæ. Adde *Laur. Vallam lib. 3. Eleg. in pr.* Quippe leges non solum vincula sunt necessaria ad communem societatem, sed etiam pulcherrimè temperant societatem, & gradus efficiunt omnium officiorum, religionum, magistratum, judiciorum, connubii, educationis,

disciplinæ, ut hæc ipsâ harmoniâ societatis nihil sit melius, pulchrius, & gratius. Quod si cœlestium motuum vices atque ordinem miramur, ut decet, discimus etiam hunc pulcherrimum ordinem in societate intelligere, mirari, & amare. Neque enim est Hesperus ita neque Lucifer admirabilis, teste Aristotele, imò neque ipsa stellarum omnium oetava sphæra, ut ipsa divina justitia, quæ cunctis humanæ societatis gradibus jura præscribit; cui egregiè concordat Justinianus *in Nov. 164. in præfat. ut & jus Canonicum in c. 11. D. 10. Leges Principum, aut regulas Patrum, aut admonitiones paternas nemo dicat debere contemni, adde L. 2. C. de Furt. & L. 12. C. de Collat. Quemadmodum legibus nondum enatis nascendi causam rerum usus præstat: sic quando Lex rerum utilitati non subservit, eâ abolendam esse sequitur. Leo, Nov. 47. in *su. Rerum humanarum vicissitudo, inquit idem Leo in præm: vitæque inconstans atque multiformis status permultis ac omne genus legibus ortum præbuere: quæ leges, quia suâ multitudine ad quasquæque se facile res protendunt, cum illas sibi admovent, quicquid rectè aut secus sese habeat, dijudicant. Sunt itaque quasi custodes vitæ nostræ & medici, dum mala, partim ne oriantur, ac in communem vitâ promanent, impediunt; partim verò quæ mala occulta sunt, insinuanterquæ; irrepserunt, eorum noxam corrigunt, ac velut radicitus universitatem evellunt, eamque non sinunt corroborari: Adde 19, 36, 47, 105. ejusdem Leonis, ubi in ultimâ dicit. Qui Leges Reipublicæ oculos esse dixerit, is profectò meâ sententiâ, illas ita vocans, nihil indecens pronuntiaverit. Quemadmodum enim res maximè necessaria est animali non titubans oculus; Ita & Reipubl. æquus & rectus status. Qui contra legem id ausus fuerit sperare, quod non licet, reus violatæ legis habetur. L. 1. C. de petit. bonor. sublat. Lex est omnium divinarum & humanarum rerum Regina: Oportet autem eam esse Præfidem & bonis & malis, & Principem & Ducem esse, & secundum hoc regulam esse justorum & injustorum: & eorum, quæ naturâ civilia sunt, animantium præceptricem quidem faciendorum, prohibetricem autem non faciendorum. L. 2. D. de LL. quæ Chrysippo summæ Stoicæ sapientiæ Philosopho acceptû fertur, & Græcis verbis ibidem allegatur, ut utriusque linguæ necessitas ex infinitis juris locis**

cis plana fieret, in primis *ex pr. ep. 2. D. præfixa.* ubi Imp. gloriosiss. linguam Græcam & Latinam æternas fieri exoptat. Has leges omnes & singulas Juris arti debemus, quod est ars boni & æqui: quod rursus duplex reperitur. Unum quod in universum statuit, & summum seu strictum appellatur; Alterum, quod summum illud jus secundum circumstantias temperat, & Latinis duobus vocabulis æquum & bonum dicitur, Græcis vero unico verbo *ἡμε-
κός*, i. e. conveniens, ad simulatum, ab *ἕνω*, ad simulor. Jus ergo ars quædam est, quæ summæ leges, & generalia jura secundum varias circumstantias temperantur, & veluti Lesbia regula structuræ, negotiis applicantur. Proinde cum bonum & æquum dicimus, absolutam bonitatem, æquitatemq; significamus, & juris utita dicam, medullam, germanamque justitiam. *Vide Buda. in Pand. Oldend. in lib. de jur. & equit. Aristot. 5. Ethic. c. pen. de æquitate & bonitate & 3. Polit. c. 12.* quibus melius Respublica administratur, quàm Principum aut Magistratum arbitrio. Non enim abs re majores nostri leges animam civitatis dixerunt: quod sicut sine animâ corpus, ita sine lege nulla civitas persistat. Harum autem LL. æquitas non uno in loco à Legumlatoribus affabrè adumbratur, *ut in L. cum avus. 102. D. de Condit. & Demonstrat. L. 11. & L. 16. D. de pæn. c. 19. D. 1. de pæn. L. 14. & 15. D. de LL.* Hanc potissimum ob causam Justin: Imperator jus vetus, quod filios familias, si quod fortasse delictum perpetrassent, noxæ dedere permiserat, ab usu communi penitus recessisse ait, quod penè per filii corpus pater magis quàm filius periclitetur. *S. sed veteres. 7. J. de Noxal. action.* Cujus æquitatis mirificus artifex fuisse legitur sublimissimus Papinianus, cui semper proposita fuit beata civium vita, & boni viri esse existimavit, errores & lites hominum corrigere potius, quàm serere, eosque in viam veritatis, æqui & justii reducere: æquus esse in judiciis scivit, æquus in publicis Disciplinis, & avaritiam, quæ verè mater omnium malorum dicitur, maximè quando non privatorum, sed judicium in hæret animabus, fugere, non auro justitiam vendere, neque argento; sed totum sese ita componere, ut non aliud ex legali philosophia cupiat, quàm quæ justa sunt prosequi, injuriam passos tueri, & totâ adniti mente, ut suppositis suppressisq; litium procellis, ci-

vilis concordia, placidissimaq; pacis serenitas complantetur. Huc spectat & tendit *L. y. D. de Condit. Institut. & Horat. lib. 3. carm. Od. 3.* Quare ut veri Jcti personam sustinere, & omni honore, reverentia & honestate frui possimus, injusto lucro abstineamus, & pure singulis utentes, æquitatis ac justitiæ amatores simus necesse est, juris & legum observantes, ut ex earum præscripto omnia agamus, ad facilitatem, æquitatemque (à quâ Lex divisa quasi corpus ex sanguine & exanime videri potest) omnia referamus. Sed quò sum pro-
fectus? Hæc omnia rectè & bellè se habent, si non Dædaleâ arte, sed legitimis mediis acquirantur, scilicet præviis linguarum, artium, & honestorum morum adminiculis, sine quibus nemo ad penetralia & sacra, & nullo pretio nummario æstimandæ Jurisprudentiæ adyta pervenire potest. Quod secum ruminans, & altius perpendens Nobiliss. Consultiss. ac Clariss. DN. DANIEL FISCHERUS, Serenissimo Brunsvic. & Lunæb. Duci à consiliis, non per saltum ad jura advolavit, ut cum Icaro vitreo daturus nomina ponto; sed in omni disciplinarum genere διὰ τὸ ὄνυχον exercitatus, bene secum reputavit, artes & linguas cum Philosophiâ & Jurisprudentiâ optimè consistere posse, & ita præviâ ἐγκυκλοπαιδείᾳ in verâ prudentiæ arcem pervium aditum patere. Ut autem paulò altius præsentis nostri Candidati originem repetamus, natus est in amplissimâ fœderis Hanseatici matricæ, Lubecæ, ante triginta tres præterpropter annos, parentibus piis, & laudatissimis, DN. DANIELE FISCHEROCive & Mercatore inter Lubecenses quondam egregio & integerrimo, & Dnâ. CATHARINA WESTHOFIAMatronâ sui sex^o ornatissimâ, Hic dum decimum septimum ætatis annû vix attigerat, relictis Scholis trivialibus & institutione domesticâ, cum ad Academicam vitam videretur adhuc immaturior, Hamburgum ad insigne, quod ibi reperitur, Gymnasium à parentibus missus, Philosophicis, nec non Historiarum & humanitatis, quæ vocantur, studijs, sub curâ & hospitio DN. D. JOACHIMI JUNGII integrum triennium impendit. Hinc verò anno ætatis 20. ad Illustrem profectus Juliam, altiora statim aggressus studia, Jurisprudentiæ pariter ac Politicæ scientiæ sub Magni nominis Viris DN. HAHNIO, DN. WERNERO, DN. EICHELIO, DN. CONRINGIO suam dicavit

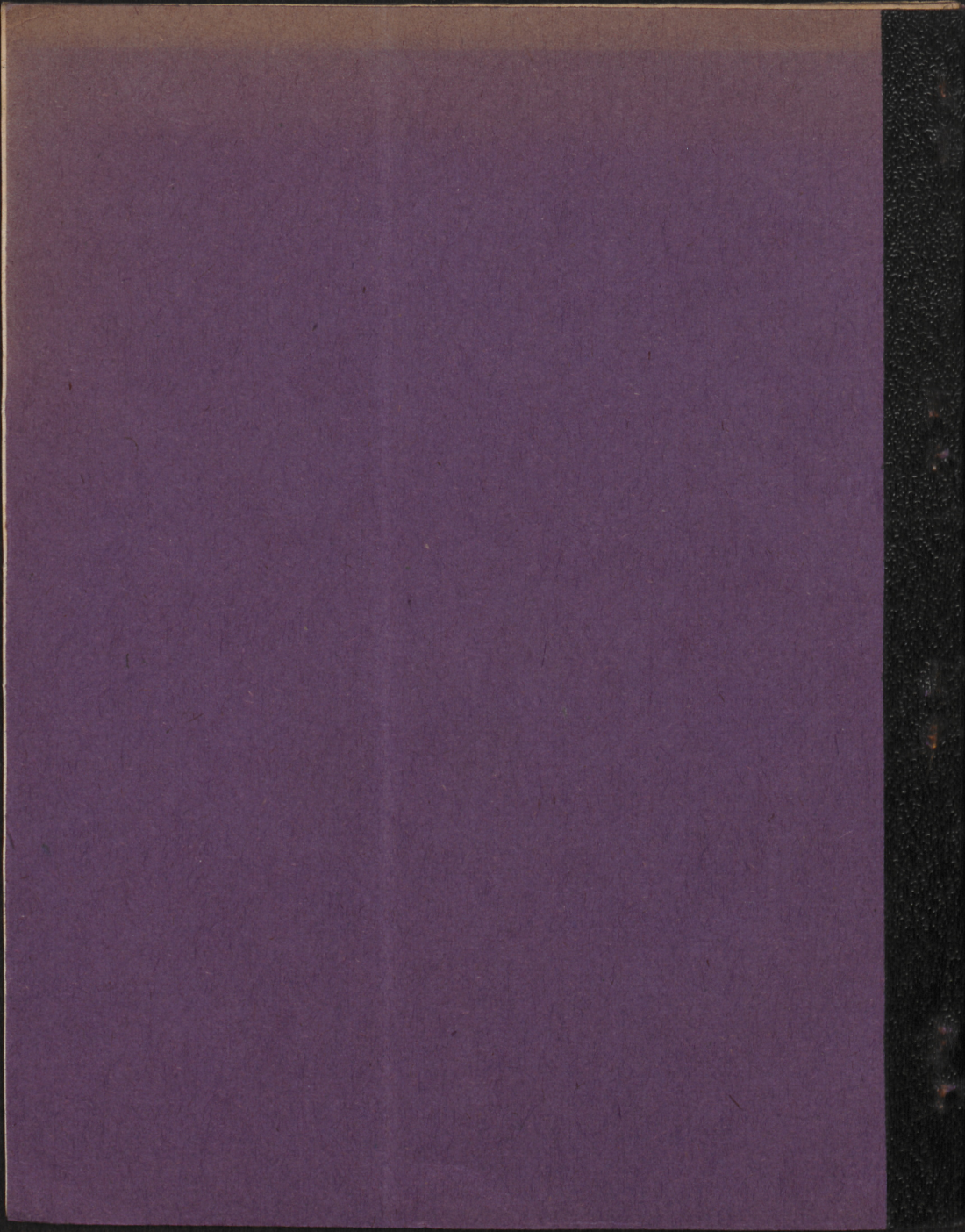
cavit operam. Et postquam hic loci per quatuor propemodum annorum spatium studiis insudaverat, lustratis insignioribus aliquot Germaniæ locis, & Academiis Argentoratum convenientissimum sibi suisque studiis locum delegit. Ubi postquam sesquiannum ferè substiterat, per celebriora Helvetiæ loca transiens, Geneva demum per octo menses non studiis minus quàm Gallicæ linguæ cognitioni, vacavit. Hac v. relictâ à Celsissimis & Illustrissimis Principibus Ducibus Baviariæ & Comitibus Palatinis Rheni, qui sunt delineâ Birkenfeldicâ, in societatem itineris admissus in Galliam abiens potiore anni ad hoc iter destinati partem vel Luteriæ Parisiorum, vel Andegavi peregit, nec tamen interim plurimas ejus Regni Provincias & Civitates visitare intermisit. Ex Galliâ discedens, Angliam noluit præterire. Ex Anglia post menses aliquot in Belgium sese contulit. Cujus nullam quoad fieri potuit, Provinciam reliquit intactam. Ne tamen hac ratione aliorum locorum gnarus in ipsâ suâ patriâ peregrinus audiret, tum quidem temporis illa Germaniæ loca, civitates & aulas, quæ hinc inde cis & ultra Rhenum reperiuntur, pervisere animum induxit. Quo itinere confecto ad Argentinensem iterum ad breve tempus divertit Academiam. Italiam deinde & Hispaniam, quæque in iis sunt celebriora loca, & res observatu dignissimas studiosâ mente perlustravit, eique negotio integrum impendit biennium. Ex Hispaniâ v. ultimùm in Galliam redux, quicquid illius regni antea non erat visum, vel bene perspectum, cognoscere laboravit. Atque ita in Germaniam reversus, Viennæ aulam Imperatoriam, quæque ibi vel in regendâ Rep. vel in administrandâ occurrunt justitiâ, studiosè observavit. Inde dulce revisens patriæ solum, quartanâ satis diuturnâ fuit correptus, quæ propositum ipsius septentrionalia etiâ vicina loca visendi distulit quidem; sed non planè abstulit. Quin eâdem liberatus, Daniam mox, Sveciam, & magnas Livoniæ, Prussiæ, Poloniæ, aliarumq; vicinarum regionum partes unius anni circuitu peragravit. Quibus in diversis peregrinationibus non sola ejus cura fuit cælum mutare, & urbes, & aedificia, terras inspicere; sed vel maximè ut gentium tam discrepantium mores, cultus, linguas, leges, atque Rerum publ. formas, quæque in iis vel virorum, vel rerum clara reperiuntur, certiori & me-

iori modo cognosceret. His ita exantlatis laboribus ante biennium,
postquam iterum gravissimum sustinuerat morbum, matrimonio ipsi
iuncta fuit Lectissima Virgo Nobilissimi & Amplissimi Viri Dn. MAR-
TINIBOEKELII, Jcti & Syndici apud Lubecenses celeberrimi filia. Et
ne majorib⁹ destitueretur ipsius labor præmiis, Serenis. & Illustrissim⁹
Princeps ac Dominus, Dn. RUDOLPHUS AUGUSTUS Dux Brun-
svicensis & Luneburgensis hunc nostrum DN. FISCHERUM ante an-
num, & quod excurrit Consilarii munere, & patritiatus dignitate co-
honestavit. Ex isto tempore nihil prius aut antiquius habuit, quàm
ut arctius cum Astræâ connubium contraheret, & suo merito solenni-
bus Juris honoribus ampliari posset. Quem in finem nostram Fa-
cultatem inprimis salutavit, & nomen suum apud me p. t. Decanum
honestè, & modestè professus. Unde etiam factum, ut sine strepitu
& longâ cunctatione Id. Jul. suffragante totâ Amplis. Facultate
ad rigorosum examen admissus sit. In quo cum singulorum Domino-
rum Collegarum vota & applausus sine invidiâ invenisset, & laudem &
gloriam ampla spolia reportasset, nihil reliquum magis superesse arbi-
tratus est, quàm ut 18. d. Julii ad publicum omnium Eruditorum exa-
men admitteretur, & toti Academiae elegantem de FAVORE EJUS
QVOD PUBLICICE INTEREST conscriptam disputationem exhibe-
ret. Ut itaque hic actus eò illustrior & splendidior reddatur, invito
ad eundem inprimis Magnificum Dn. Rectorem, Amplissimos Do-
minos Professores, Collegas, Doctores, Licentiatos, verbi divini Mi-
nistros, Magistros, & omnes literatos, literatorumque fautores, ut &
totam generosâ masculaq; indolis juventutem; amicè rogans omnes
& singulos, ut tantillum aliis suis occupationibus detrachere haud gra-
vari, & magnificâ, & gloriosâ præsentia hunc Candidatum beare di-
gnentur. Nulli siquidem dubitamus, quin apud ipsum præclarè ve-
strum posituri sitis studium atque beneficium, illudque idem ubi-
que terrarum gratâ mente reculturus est. Nos quoque de singulis
itidem bene rursus mereri καὶ δὲ ναμίον allaborabimus, nec unquam
admissuri, ut ingratitude nota nobis iniuri queat. Valete, P. P.

Rostochii sub Sigillo Facultatis Juridicæ. 9. Jul.

d. Anno M. DC. LXV.

cavit operam. Et postquam hic locorum spatium studiis insudaverat, quot Germaniæ locis, & Academiis summum sibi suisque studiis locum delendum ferè substiterat, per celebriora vix demum per octo menses non studii cognitioni, vacavit. Hac v. remissis Principibus Ducibus Bavarix & C. sunt delineata Birkenfeldicâ, in societate abiens potiore anni ad Lutetiam Parisiorum, vel Andegavi per primas ejus Regni Provincias & Civitates Galliam discedens, Angliam noluit potius aliquot in Belgium sese contulit potuit, Provinciam reliquit intactam, quorum locorum gnarus in ipsâ suâ partem quidem temporis illa Germaniæ loca inde cis & ultra Rhenum reperiuntur. Quo itinere confecto ad Argentinensem vertit Academiam. Italiam deinde & celebriora loca, & res observatu dignissimas, ei que negotio integrum impendit momentum in Galliam redux, quicquid illi vel bene perspectum, cognoscere laborans reversus, Viennæ aulam Imperatoris Rep. vel in administrandâ occurrunt jam de dulce revisens patriæ solum, quartam quæ propositum ipsius septentrionalia lit quidem; sed non planè abstulit. Quomox, Sveciam, & magnas Livoniæ, Prussiarum regionum partes unius anni circuitu versis peregrinationibus non sola ejus res, sed aedificia, terras inspicere; sed vel magnarum tantum mores, cultus, linguas, leges, quæque in iis vel virorum, vel rerum clari-

or propemodum insignioribus aliis convenientissimum postquam se sequi transiens, Genævam quàm Gallicæ linguæ summis & Illustrissimis latinis Rheni, qui admissus in Galliam destinati partem vel men interim plures intermiserit. Ex Anglia post mentem nullam quoad fieri in hac ratione alius audiret, tum & aulas, quæ hinc animum induxit, breve tempus diu quæque in iis sunt à mente perlustrata. Ex Hispaniâ v. ultima non erat visum, Italia Germaniam ibi vel in regendam osè observavit. In Arnâ fuit correptus, loca visendi distulit liberatus, Daniam, aliarumq; viciniam. Quibus in diebus mutare, & urgentium tam discretarum publ. formas, tur, certiori & meliori

